

ΑΣΕΠ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 2009

Κλάδος: ΠΕ 02 Φιλολόγων

ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ερώτημα 1^ο

Ημερομηνία: XX/XX/2009

Μάθημα: Νεοελληνική Λογοτεχνία

Κείμενο: «Ο γυρισμός του ξενιτεμένου» Γ. Σεφέρης

Τάξη: Α' Λυκείου, Τμήμα: Α2, Μαθητές: 30

Μέθοδος διδασκαλίας: Κειμενοκεντρική- Ερευνητική (συνεξέταση μορφής και περιεχομένου)

Μορφή διδασκαλίας: Μεικτή, (διαλογική- συνερευνητική) και παραγωγική για τα γραμματολογικά στοιχεία.

Πορεία διδασκαλίας: Αναλυτική- Συνθετική

Στάδια διδασκαλίας: Όλο- μέρη- Όλο

Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, φωτοτυπίες, cd «Σεφέρης διαβάζει Σεφέρη», φορητός υπολογιστής, «Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» του Γυμνασίου, Λεξικό Λογοτεχνικών όρων.

Συνολικός χρόνος διδασκαλίας: 45'. Από την αφόρμιση ως την συνολική θεώρηση 38', φύλλο εργασίας 5', ασκήσεις εμπέδωσης 2'

Ανακοινώνουμε τους Σκοπούς- Γενικούς στόχους διδασκαλίας του μαθήματος σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών που είναι:

- 1) Να οδηγούνται οι μαθητές στην εξοικείωση με την λογοτεχνία και στην αισθητική καλλιέργεια, ώστε να είναι σε θέση να δέχονται ερεθίσματα για την ανάπτυξη προβληματισμών.
- 2) Ν' αναπτύξουν και να οξύνουν την κρίση τους, ώστε ν' αντιμετωπίζουν κριτικά τα μηνύματα της εποχής ώστε ν' αποβαίνει η λογοτεχνία μέσω σύλληψης του κόσμου.
- 3) Να μεταφέρουν και να επεκτείνουν την εμπειρία τους με την συνεξέταση και άλλων παράλληλων κειμένων.

Επίσης, για την καλύτερη οργάνωση των πληροφοριών από τους μαθητές, (συν)καθορίζουμε τους ειδικούς στόχους του μαθήματος που είναι:

- 1) Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το έργο του Σεφέρη μέσα από ένα αντιπροσωπευτικό ποίημα της συλλογής του «Ημερολόγιο καταστρώματος Α'» (1940).
- 2) Να εστιάσουν το ενδιαφέρον τους στα κορυφαία στοιχεία του ποιήματος που είναι το υπαρξιακό αδιέξοδο και ο προφητικός τόνος για το δράμα της Ελληνικότητας έτσι όπως το βιώνει ο ποιητής.
- 3) Να γνωρίσουν τις αφηγηματικές τεχνικές του ποιητή όπως ο εσωτερικός διάλογος, συμβολισμοί- συνειρμοί, το εξομολογητικό ύφος.
- 4) Να αποκομίσουν ιστορικές ή βιογραφικές πληροφορίες από εξωκειμενικά στοιχεία με στόχο να προβληματιστούν για την διαχρονικότητα των μηνυμάτων ώστε να οδηγηθούν στο δικό τους αξιακό σύστημα.

Με βιωματική αφόρμιση προβάλλουμε στον φορητό μας υπολογιστή την φωτογραφία του Σεφέρη και ακούμε από το cd την απαγγελία του ποιήματος με την φωνή του Π. Φυσσούν. Γράφουμε στον πίνακα το πραγματικό όνομα του ποιητή «Γιώργος Σεφεριάδης» και καταγράφουμε οποιαδήποτε πληροφορία μας μεταφέρουν από προηγούμενα μαθήματα. Μας απαντούν ότι γεννήθηκε στη Σμύρνη (1900) και ότι πέθανε στην Αθήνα (1971) κατά τη διάρκεια της δικτατορίας και ότι η κηδεία του μετατράπηκε σε πανελλήνια αντιδικτατορική διαδήλωση. Επίσης είναι ο πρώτος Έλληνας ποιητής που τιμήθηκε με βραβείο Νομπέλ Λογοτεχνίας το 1963. Γνωρίζουν ότι υπηρέτησε κατά την διάρκεια του Β' Παγκ. Πολέμου το διπλωματικό σώμα δίπλα στην εξόριστη ελληνική κυβέρνηση του Κάιρου. Στη συνέχεια για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά τόσο τα βιογραφικά όσο και τα εργογραφικά του στοιχεία μοιράζουμε σε φωτοτυπία τις σχετικές σελίδες από την «Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» του Γυμνασίου, καθώς και από το «Λεξικό Λογοτεχνικών όρων για να θυμηθούν τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης ποίησης.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω καταλήγουμε ότι ανήκει στην ποίηση της γενιάς του '30. Πρωτοεμφανίζεται το 1931 με τη συλλογή «Στροφή», συμβολικής σημασίας καθώς πρόκειται για πραγματική στροφή –αλλαγή στη λογοτεχνία. Καθιερώθηκε ως ο σημαντικότερος εκπρόσωπος της Γενιάς του '30, της οποίας τα βασικά χαρακτηριστικά είναι το ελληνοκεντρικό παρελθόν, η εσωστρέφεια στα ελληνικά θέματα- γεγονότα της καταστροφής του ελληνικού στοιχείου (Μικρασιατική Καταστροφή- Β' Παγκ. Πόλεμος). Συνειδητά αποφεύγει τον στόμφο του ρομαντισμού, ενώ επηρεασμένος από τις πρώτες του συλλογές από τον συμβολισμό ακολουθεί τους κανόνες της παραδοσιακής ποίησης. Με το «Μυθιστόρημα Α'» όμως πραγματοποιείται τομή καθώς υιοθετεί τον ελεύθερο στίχο, πεζόλογη έκφραση, χρήση καθολικών συμβόλων- συνειρμών, επηρεάζεται δηλαδή απ' τον υπερρεαλισμό και τον ντανταϊσμό καθώς τα ποιήματα του αποπνέουν λεκτικά και

νοηματικά μια επανάσταση. Η ποίηση του συνδυάζει την αρχαία ελληνική παράδοση με το δημοτικό τραγούδι και τα αιώνια προβλήματα της ανθρώπινης ύπαρξης. Αναγνωρίζουμε ότι με την πολιτική- πατριωτική ποίηση, εκφράζει τις πολιτικές του ανησυχίες με την ιδιότητα του ποιητή και του διπλωμάτη. Τον απασχολεί η διαχρονική πορεία του ελληνισμού, η μονιμότερη πορεία του ανθρώπου που θα τον οδηγήσει στην αντίσταση, στην αλλαγή άμεσα, στην απαλλαγή από την φυτική ζωή που είναι υποβιβασμένος, στην ανόρθωση του αναστήματος του και στη διεκδίκηση μιας ζωής μ' αξιοπρέπεια και δικαιοσύνη όπως υποστήριζε και ο Μακρυγιάννης.

Προχωράμε στον σχολιασμό του τίτλου του ποιήματος. Συνειδητοποιούμε ότι πράγματι θυμίζει δημοτικό τραγούδι και μάλιστα τον «Ξενιτεμένο» του Παπαντωνίου. Συμπεραίνουμε υποθετικά ότι ίσως «ο γυρισμός του Ξενιτεμένου» ν' αναφέρεται στον ίδιο τον ποιητή όταν επέστρεψε το 1934 στην Ελλάδα από την Κορυτσά όπου ήταν πρόσφυγας. Ξαναθυμίζουμε ότι ανήκει στο «Ημερολόγιο καταστρώματος Α'» στο οποίο ο ποιητής προφητεύει τις επερχόμενες συμφορές του Β' Παγκ. Πολέμου. Εξ' άλλου η ημερομηνία 1938 κάτω από το ποίημα είναι ενδεικτικής της ιστορικής στιγμής.

Αφού μοιράσουμε το κείμενο σε φωτοτυπία προβαίνουμε σε παραστατική ανάγνωση με την κατάλληλη χροιά και επιτονισμό της φωνής μας. Αφήνουμε κάποιο χρονικό περιθώριο στους μαθητές μας για ατομική- σιωπηρή ανάγνωση και τους ρωτάμε σε τι αναφέρετε το ποίημα. Μας απαντούν ότι πρόκειται για τη συνομιλία δύο φίλων που είχαν χρόνια να συναντηθούν και ότι στο τέλος ο ένας από τους δύο πεθαίνει γιατί δεν ακούγεται.

Έπειτα μαζί με τους μαθητές χωρίζουμε το ποίημα σε δύο υποενότητες:

- Α' υποενότητα: «Παλιέ μου φίλε... την προσευχή τους», στ. 1-31
- Β' υποενότητα: «Παλιέ μου φίλε... άρματα δρεπανηφόρα», στ.32-54

Στην Α' υποενότητα επεξηγούμε γλωσσικά ότι η λέξη «θόλος» (στ.19) σημαίνει ίσκιος και ότι ο «κισσός» (στ.24) είναι ένα είδος αναρριχώμενου φυτού. Παρατηρούμε ότι το ποίημα έχει διαλογική μορφή, όπως δηλώνουν και οι παύλες και αποτελείται από τέσσερις στροφές με διαφορετικό αριθμό στίχων η καθεμία. Συμπεραίνουμε ότι έχει εγκαταλείψει τον παραδοσιακό στίχο και γράφει ήδη σε ελεύθερο, χωρίς ομοιοκαταληξίες. Ο λόγος του είναι απλός, χαμηλόφωνος, λιτός και χρησιμοποιεί καθημερινό λεξιλόγιο από τον φυσικό κόσμο με την μεταφορική χρήση ορισμένων λέξεων («με εικόνες που έχεις αναθρέψει» «σιγά σιγά θα 'ρτουν κοντά σου»). Η οπτική γωνία του αφηγητή είναι εσωτερική καθώς συμμετέχει και ο ίδιος ως ενδοδιηγητικός ομοδιηγητικός. Νοηματικά κατανοούμε ότι οι δύο φίλοι συνομιλούν, ο ξενιτεμένος προσπαθεί να αναγνωρίσει τον παλιό του τόπο γυρνώντας σε παιδικές αναμνήσεις ενώ ο φίλος του τον βοηθά στην προσαρμογή λέγοντάς του ότι «σιγά

σιγά θα συνηθίσει» τις αλλαγές που επέφερε ο χρόνος και θα ενσωματωθεί στην πραγματικότητα. Όπως όλοι οι ξενιτεμένοι, έχει πλάσει και αυτός μία ωραιοποιημένη εικόνα για την πατρίδα του, την οποία συντηρεί με παιδικές μνήμες μεταμορφώνοντάς την σε κάτι ιδανικό. Ο παλιός φίλος τον καλωσορίζει με μία ερώτηση «Τι γυρεύεις» που μαρτυρά τις προσδοκίες του ξενιτεμένου να ξαναβρεί γνώριμα πρόσωπα και πράγματα. Όμως από την 2^η κιόλας στροφή όλα του φαίνονται αλλαγμένα, δεν τα αναγνωρίζει και αισθάνεται βαθιά απογοήτευση από την αλλοίωση της πατρίδας. Τονίζεται δηλαδή η αντίθεση ανάμεσα στην δική του πραγματικότητα και την αντικειμενική. Στην 3^η στροφή ο παλιός φίλος προσπαθεί να τον καθησυχάσει, στους στίχους όμως 27-31 γίνεται φανερή η άρνηση του ξενιτεμένου και η δυσκολία να προσαρμοστεί καθώς η αφομοίωση συνεπάγεται και μία μορφή αλλοτρίωσης. Αναγνωρίζουμε ότι η μορφή του ξενιτεμένου ανάγεται σε καθολικό σύμβολο αντίστασης και αντισυμβιβασμού σε μία κοινωνία που δεν τον ικανοποιεί πλέον. Γίνεται φανερή η επανάσταση που προαναφέραμε ότι αποπνέει η ποίηση του Σεφέρη, η ανάγκη για ύψωση του αναστήματος και η φυγή από το αδιέξοδο.

Στην Β' υποενοότητα εστιάζουμε στην λέξη «δρεπανηφόρα» που αποτελεί προσωποποίηση του χάρου και στη λέξη «στερνός» που είναι συνήθως ο τελευταίος και ο πιο αγαπημένος. Το ποίημα εξακολουθεί να έχει διαλογική μορφή, όμως φαίνεται ότι αρχίζει να υπάρχει μία δυσκολία στην επικοινωνία («Παλιέ μου φίλε δεν μ' ακούς;», «Γιατί είναι απόμακρη η φωνή σου;») ώσπου τελικά χάνεται η δεύτερη φωνή («το ανάστημά σου λιγοστεύει λες και βρίσκεσαι στο χώμα»). Στο σημείο αυτό με την παραστατική εικόνα του φίλου να βουλιάζει στο έδαφος οι δύο φωνές γίνονται μία και συνειδητοποιούμε ότι τελικά δεν είναι δυο διαφορετικά πρόσωπα αλλά δύο διανοητικές όψεις του ίδιου προσώπου, του συμβιβασμένου και του ασυμβιβαστου εγώ. Στις δύο τελευταίες στροφές η απογοήτευση κορυφώνεται ενώ ο κίνδυνος και ο θάνατος προμηνύεται «χιλιάδες άρματα δρεπάνια πλησιάζουν απειλητικά».

Παρατηρούμε ότι ο φίλος με τα παρήγορα λόγια χάνεται και μάλιστα όχι από φυσικό θάνατο («βούλιαζε κι ο στερνός μου φίλος»). Στο στίχο 51 μιλά πια η φωνή της λογικής του ξενιτεμένου ο οποίος συνειδητοποιεί τη διάψευση των προσδοκιών του. Οι δύο φωνές, καθώς εξελίσσεται το ποίημα, αντί να συγκλίνουν, αποκλίνουν «πια δεν ακούω τσιμουδιά». Είναι ολοκάθαρη η ελπίδα για την αντίσταση του ανθρώπου γιατί ενώ προετοιμάζεται για τον νόστο, η άρση της αναγνώρισης οδηγεί και στην ακύρωση του νόστου. Η επιστροφή του ξενιτεμένου συνοδεύεται από μια τραυματική συνειδητοποίηση ότι τα πάντα πλέον έχουν αλλάξει. Αισθητικά διαπιστώνουμε ότι παρ' όλο που ανήκει στην σύγχρονη ποίηση, το ποίημα στιχουργεί σε σύντομους ιάμβους, οξύτονους και παροξύτονους.

Επιχειρώντας τον αποσυμβολισμό του ποιήματος, καταλήγουμε με τους μαθητές μας ότι το ποίημα είναι μία προφητεία για τα δεινά του Β' Παγκ. Πολέμου παράλληλα όμως ο εξομολογητικός του τόνος αποτελεί και μία δυσσίωνη προφητεία για τον ίδιο τον Σεφέρη. Αντλώντας πληροφορίες από εξωκειμενικά στοιχεία («Αθήνα, άνοιξη '38») υπενθυμίζουμε ότι το 1938 ο ποιητής επιστρέφει στην Ελλάδα και τοποθετείται στο Γραφείο Ξένου Τύπου όπου ήταν υποχρεωμένος να λογοκρίνει τις ξένες εφημερίδες και περιοδικά. Επίσης το 1938 η Ευρώπη ταλαιπωρείται από τις δικτατορίες, ενώ η Αθήνα υπό την Δικτατορία του Ι. Μεταξά ζει ήδη στο νοσηρό κλίμα των παραμονών του πολέμου. Ο Σεφέρης προσπαθεί να εμψύσει στους ανθρώπους την επανάσταση, την άρνηση συμβιβασμού, την φυγή από το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται η ανθρωπότητα. Ο άνθρωπος πρέπει να σηκώσει το ανάστημά του, να σταματήσει να υποβιβάζεται ζώντας μία φυτική ζωή αλλά να χαράξει μία μονιμότερη πορεία στη ζωή του. Ο ποιητής έχοντας αντιληφθεί το υπαρξιακό κενό, καλεί τους ανθρώπους στην υπέρβαση, στην αλλαγή, στην τοποθέτηση νέων θεμελίων πιο στερεών και πιο δημιουργικών για την ανοδική πορεία του ανθρώπινου είδους.

Ανακεφαλαιώνοντας, ο ποιητής οικειοποιήθηκε για πρώτη και τελευταία φορά τον τίτλο ενός δημοτικού τραγουδιού. Διατήρησε από την μία το ίδιο θέμα αλλά έχει αποκτήσει καινούργιο «συμβολικό» συνειρμικό περιεχόμενο και από την άλλη τα δύο ποιητικά υποκείμενα, τρέποντας όμως το τυπικό ζεύγος άνδρα γυναίκας του δημοτικού τραγουδιού σε φίλος- ξένος του ποιήματος, το οποίο σταδιακά μετατρέπεται σε ξένος- εαυτός. Δηλαδή ο ξένος είναι ο μαντατοφόρος του φοβερού κόσμου που έρχεται. Κρατώντας το αξονικό θέμα του νόστου διαπιστώνουμε μία ανατροπή καθώς στο τέλος του ποιήματος καθώς οι όροι «νόστος- αναγνώριση» φτάνουν στην αμοιβαία αναίρεση. Η αγωνία του πολέμου, το υπαρξιακό κενό, η φθορά, ο θάνατος και ο παραλογισμός της κοινωνίας είναι ευδιάκριτα στο ποίημα του. «Μιλώντας απλά» με στοχαστικό και εξομολογητικό ύφος μέσα από την πατριωτική του ποίηση και με την υιοθέτηση καθολικών συμβόλων, όπως τα χρησιμοποίησε και ο Καβάφης, προσπαθεί να διδάξει αφυπνίζοντας τους ανθρώπους και ελπίζοντας στην ανάσταση της ζωής τους. Αυστηρός στα νοήματά του και στις ιδέες του προβάλλει το αίτημα για μία αξιοπρεπή ζωή. Δεν έχει την αισιοδοξία του Ελύτη, όμως προχωρά ένα βήμα πιο πέρα ελπίζοντας όχι μόνο στην αναγέννηση αλλά και στην πορεία του ανθρώπινου ελλητισμού. Ο Σεφέρης με την ποίησή του κουβαλά ολόκληρη την ελληνική παράδοση από τον Όμηρο και τους αρχαίους τραγικούς ως τον Μακρυγιάννη και τον Σολωμό. Επισημαίνουμε ότι αναζητεί την διάρκεια του ελλητισμού μέσα στο χρόνο και αντιστέκεται σε κάθε φθορά που προέρχεται από ιστορικές αντιξοότητες.

Επιχειρώντας σύνδεση με το σήμερα ρωτάμε τους μαθητές μας: Πιστεύεται ότι σήμερα ο άνθρωπος βρίσκεται σε ανοδική πορεία ζώντας με αξιοπρέπεια και δικαιοσύνη;

Συνειδητοποιούμε ότι σίγουρα έχε κάνει σημαντικά βήματα προόδου όμως η αξιοπρέπεια και η δικαιοσύνη απουσιάζει από τη ζωή ενός μεγάλου μέρους της σημερινής ανθρώπινης κοινωνίας. Φαίνεται πως ο άνθρωπος για να κάνει την υπέρβαση πρέπει πρώτα να ξεπεράσει τη μικροπρέπεια. Για να επεκτείνουμε την εμπειρία μας σε άλλα έργα του ίδιου ποιητή μοιράζουμε σε φωτοτυπία το «ένας γέροντας στην Ακροποταμιά» και επιχειρούμε σύγκριση των δύο ποιημάτων. Καταλήγουμε ύστερα από συζήτηση ότι το δεύτερο ποίημα, που ανήκει στην συλλογή «Ημερολόγιο καταστρώματος Β'» επιβεβαιώνει τον προφητικό ρόλο του ποιήματος. Ο Σεφέρης φορτωμένος αναμνήσεις αναλογίζεται το δράμα του ελληνισμού μέσα στη δίνη του πολέμου. Επιβεβαιώνονται οι φόβοι του έτσι όπως παρουσιάζονται στον «Γυρισμό του Ξενιτεμένου» για τον υποβιβασμό κάποιων ανθρώπων και την αντίσταση άλλων.

Διανέμουμε φύλλο εργασίας και ζητάμε να απαντηθεί μέσα σε 5' με Σωστό ή Λάθος.

- A) Το ποίημα είναι γραμμένο σε ελεύθερο στίχο. **Σ Λ**
- B) Ο τίτλος είναι όμοιος με ένα δημοτικό τραγούδι. **Σ Λ**
- Γ) Ανήκει στα «Ημερολόγια καταστρώματος Γ'». **Σ Λ**
- Δ) Ο Σεφέρης επηρεάζεται από τον ρομαντισμό. **Σ Λ**
- E) Στο ποίημα είναι πλούσιο το λυρικό στοιχείο. **Σ Λ**
- Στ) Θέματα της ποίησής του είναι το αιγαίο, ο έρωτας και η φύση.

Σ Λ

Απαντήσεις: α) Σ, β) Σ, γ) Λ→Α', δ) Λ→ συμβολισμό, υπερρεαλισμό ε) Λ, στ) Λ

Τέλος, δίνουμε ασκήσεις εμπέδωσης- προέκτασης για το σπίτι.

- 1) Να συγκρίνετε τα δύο ποιήματα ως προς την μορφή και το περιεχόμενο.
- 2) Να σχολιαστούν οι στίχοι 49-50:

« Πια δεν ακούω τσιμουδιά
Βούλιαξε μ' ο στερνός μου φίλος»

Ερώτημα 2^ο

Ημερομηνία: XX/XX/2009

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη: Γ', Τμήμα: Γ2, Μαθητές: 25

Μέθοδος διδασκαλίας: Ερμηνευτική- Κειμενοκεντρική

Μορφή διδασκαλίας: Ομαδοσυνεργατική και ερευνητική- επαγωγική για το συντακτικό.

Πορεία διδασκαλίας: Αναλυτική- Συνθετική

Στάδια διδασκαλίας: Όλο- μέρη- Όλο

Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, φωτοτυπίες, φορητός υπολογιστής, ερμηνευτικό λεξικό Ν. Γλώσσας, τετράδιο εργασιών.

Συνολικός χρόνος διδασκαλίας: Από την αφόρμηση ως την συνολική θεώρηση: 38', φύλλο εργασίας- αυτοαξιολόγησης:2', ομαδική διαθεματική εργασία:5'.

Ανακοινώνουμε τους Σκοπούς- Γενικούς στόχους διδασκαλίας του μαθήματος σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών που είναι:

- 1) Ν' αντιληφθούν οι μαθητές ότι η γλώσσα είναι η έκφραση ενός πολιτισμού, μίας κοινωνίας ολόκληρης.
- 2) Να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες και την απεραντοσύνη της γλώσσας, δηλαδή τον ρόλο της γλώσσα και των γλωσσικών επιλογών του καθενός.
- 3) Να διαμορφώσουν τη γλωσσική και πολιτιστική τους ταυτότητα ώστε να σέβονται και τους άλλους πολιτισμούς και τις άλλες γλώσσες.

Επίσης, για την καλύτερη οργάνωση των πληροφοριών από τους μαθητές, (συν)καθορίζουμε τους ειδικούς στόχους του μαθήματος που είναι:

- 1) Ν' αντιληφθούν τον κίνδυνο που αντιμετωπίζει η ελληνική γλώσσα με την αθρόα εισροή ξένων λέξεων.
- 2) Να συνειδητοποιήσουν ότι ο κίνδυνος αφορά όχι μόνο τη γλώσσα, αλλά και την σκέψη των ανθρώπων, τον πολιτισμό.
- 3) Να εξασκηθούν στην κατανόηση νέων λέξεων.
- 4) Να εξοικειωθούν με τα μορφοσυντακτικά φαινόμενα της Ν. Ελληνικής γλώσσας και συγκεκριμένα με της ειδικές προτάσεις.
- 5) Να προετοιμαστούν ώστε να προβαίνουν στην παραγωγή δικού τους λόγου.
- 6) Να εξασκηθούν στην ομαδική εργασία και την συνεργασία.

Η καλύτερη αφόρμηση για την διδασκαλία του κειμένου θα ήταν η προβολή στον φορητό μας υπολογιστή ενός νεανικού μηνύματος που αποτελείται από ελληνικές και αγγλικές λέξεις σαν να είναι μία ενιαία γλώσσα. Ρωτάμε τους μαθητές μας: «Γράφετε και εσείς με τον ίδιο τρόπο;». Μας απαντούν πως έτσι γράφουν γιατί τους είναι πιο εύκολο. Συμφωνούμε ότι έτσι πράγματι συμβαίνει. Προαναφέρουμε ότι το κείμενο που θα δούμε σήμερα έχει σχέση με το φαινόμενο αυτό. Στην συνέχεια ανακαλούμε στην μνήμη των μαθητών της υποτακτική σύνδεση με την ερώτηση: «Παίρνω πάντα ομπρέλα όταν βρέχει;». πως συνδέονται οι δύο προτάσεις εδώ; Εκμαιεύουμε την απάντηση ότι συνδέονται με το όταν, υποτακτικά γιατί η μία είναι κύρια και η άλλη δευτερεύουσα που δηλώνει τον χρόνο. Τους επισημαίνουμε ότι στο σημερινό μάθημα θα δούμε ένα είδος δευτερευουσών προτάσεων που δεν δηλώνουν ούτε τον χρόνο ούτε την αιτία κ.λπ.

Υπενθυμίζουμε ότι η περίληψη πρέπει να είναι το 1/3 του κειμένου, να βασίζεται στους πλαγιότιτλους, να είναι γ' ενικό πρόσωπο. Μοιράζουμε το κείμενο σε φωτοτυπίες και ακολουθεί φωναχτή ανάγνωση από μας και στην συνέχεια σιωπηρή από τους μαθητές. Ρωτάμε σε τι αναφέρεται το κείμενο. Μας απαντούν έχει σχέση με την ελληνική γλώσσα και πως την χρησιμοποιούν οι νέοι.

Στην συνέχεια χωρίζουμε τους μαθητές σε πέντε ομάδες σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια: 1) ισόποσες ομάδες, 2) συμμετοχή και των δύο φύλλων σε κάθε μία, 3) διαφορές γνωστικού επιπέδου, 4) πολυπολιτισμός.

Μετά τον χωρισμό των ομάδων, χωρίζουμε το κείμενο σε τρεις ενότητες (κάθε παράγραφος και μία ενότητα) και τις γράφουμε στον πίνακα. Η πρώτη ομάδα αναλαμβάνει να εξομαλύνει γλωσσικά και τις τρεις ενότητες, η δεύτερη να τις εξετάσει αισθητικά, η Τρίτη να βρει δευτερεύουσες προτάσεις ήδη γνωστές και άγνωστες, η τέταρτη να εξετάσει νοηματικά- ερμηνευτικά ανά ενότητα, ενώ η Πέμπτη να δώσει πλαγιότιτλους σε κάθε ενότητα- παράγραφο.

Μοιράζουμε συγκεκριμένες οδηγίες- κατευθύνσεις σε κάθε ομάδα και τις αφήνουμε να εργαστούν, βοηθώντας όπου και αν χρειαστούν βοήθεια (ανατροφοδότηση). Όταν οι ομάδες είναι έτοιμες, η πρώτη ομάδα που εργάστηκε με την βοήθεια του Ερμηνευτικού Λεξικού της Ν. Γλώσσας παρουσιάζει στην τάξη τα εξής: α) κοινός τόπος: συνηθισμένο, β) αναφομοίωτων: μη ενσωματωμένων, γ) μορφολογικά: κλίση, δ) ομόγλωσσους,: ομιλούν την ίδια γλώσσα- παράγωγο: ομόθρησκος, ε) απώτερη: μακρινή, στ) κουλτούρα; Πολιτισμός, ζ) αμείλικτα: σκληρά συνεχόμενα- συνώνυμο: αδυσώπητα. Η δεύτερη ομάδα έχει εστιάσει στα εξής: α) χρήση ερωτηματικού, β) χρήση παρενθέσεων, γ) χρήση πολλών ξένων λέξεων, δ) χρήση α' ενικού προσώπου, ε) χρήση γ' πληθυντικού προσώπου, στ) χρήση γ' ενικού προσώπου. Η τρίτη ομάδα συγκεντρώνει τις εξής δευτερεύουσες προτάσεις που γράφονται στον πίνακα:

A) «ότι η Ελληνική γλώσσα κινδυνεύει»: είναι δευτερεύουσα αλλά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί το ύφος της.

B) «ότι στο μέλλον... δίγλωσσοι»: είναι δευτερεύουσα αλλά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί το ύφος της.

Γ) «εφόσον... γλώσσα»: είναι δευτερεύουσα και μπορεί να χαρακτηριστεί ως υποθετική.

Δ) «όπως... σήμερα»: είναι δευτερεύουσα και μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναφορική.

E) «ότι... “δίγλωσσοι”»: είναι δευτερεύουσα αλλά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί το ύφος της.

Στ) «ότι... μηνύματα»: είναι δευτερεύουσα αλλά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί το ύφος της.

Z) «η οποία... νέους»: είναι δευτερεύουσα και μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναφορική.

Η τέταρτη ομάδα είναι έτοιμη να παρουσιάσει το νόημα της:

- 1) Πρώτης ενότητας- παραγράφου: Η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει γιατί δεν μπορεί ν' ανταγωνιστεί την Αγγλική. Δεν μπορεί να ενσωματώσει ξένες λέξεις και οι νέοι χρησιμοποιούν της αγγλικές λέξεις.
- 2) Δεύτερης ενότητας- παραγράφου: Η Αγγλική γλώσσα κυριαρχεί στην επικοινωνία και γιαυτό είναι σίγουρο ότι η Ελληνική θα δεχτεί επιδράσεις. Γεγονός που είχε γίνει και παλιότερα. Σήμερα όμως οι νέοι χρησιμοποιούν δύο γλώσσες. Μία με τους συνομήλικους τους και μια με όλους τους υπόλοιπους.
- 3) Τρίτης ενότητας- παραγράφου: Οι νέοι δέχονται διάφορα αλλά και γρήγορα μηνύματα από την νέα τεχνολογία και την μουσική που δεν επηρεάζουν μόνο τον τρόπο που μιλούν αλλά και τον τρόπο σκέφτονται.

Η πέμπτη ομάδα τώρα μπορεί να δώσει τους πλαγιότιτλους για κάθε παράγραφο- ενότητα.

- 1) Πρώτη παράγραφος- ενότητα: Η ελληνική γλώσσα βρίσκεται σε κρίση λόγω εξωτερικών και εσωτερικών αδυναμιών.
- 2) Δεύτερη παράγραφος- ενότητα: Η αγγλική γλώσσα είναι κυρίαρχη σε όλη της μορφές επικοινωνίας ιδιαίτερα στην νεαρή ηλικία.
- 3) Τρίτη παράγραφος- ενότητα: Η νέα τεχνολογία προωθεί μία κουλτούρα που περιορίζει την ελευθερία της σκέψης.

Με βάση λοιπόν τους πλαγιότιτλους καταλήγουμε όλοι μαζί σε μία σύντομη περίληψη που γράφεται στον πίνακα: Η ελληνική γλώσσα βρίσκεται σε κρίση γιατί κινδυνεύει από την Αγγλική που έχει γίνει παγκοσμίως η γλώσσα της επικοινωνίας, ιδιαίτερα ανάμεσα στις νεαρές ηλικίες. Τα μηνύματα που δέχεται η νέα γενιά όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και παντού προωθούν μία «μαζική κουλτούρα».

Εστιάζοντας στις δευτερεύουσες προτάσεις που βρήκε η τρίτη ομάδα και δεν μπόρεσε να χαρακτηρίσει διαπιστώνουμε ότι όλες ξεκινούσαν με το "ότι" και συμπλήρωναν το νόημα της προηγούμενης πρότασης. Ήταν απαραίτητες νοηματικά π.χ.

- α) να γράφεται «ότι... κινδυνεύει», (υποκείμενο)
- β) είναι φανερό «ότι... δίγλωσσοι», (υποκείμενο)
- γ) έχω την εντύπωση «ότι... δίγλωσσοι», (επεξήγηση)
- δ) είναι αλήθεια «ότι... κουλτούρας». (υποκείμενο)

Δηλαδή διαπιστώνουμε ότι χρησιμοποιούνται αντί για ένα όνομα ή μία αντωνυμία. Εξαρτώνται από ρήματα όπως δείχνω, δηλώνω, γνωρίζω, νομίζω. Μπορούν να υποκείμενο ή αντικείμενο ή προσδιορισμός (επεξήγηση) κάποιου όρου της πρότασης από την οποία εξαρτώνται. Αυτές οι προτάσεις ονομάζονται δευτερεύουσες ονοματικές ειδικές

προτάσεις. Μπορούν να εισάγονται και με το πως, που. Τέλος θέτουμε το ερώτημα στους μαθητές μας: ποια νομίζουν ότι είναι η πορεία της γλώσσας μας. Και φυσικά απαντούν ότι όσο θα συνεχίζεται αυτή η κατάσταση, τόσο θα αλλοιώνεται η ελληνική γλώσσα. Συμφωνούν όμως ότι πρέπει να αντισταθούμε. Μοιράζουμε σε φωτοτυπία επιπρόσθετο υλικό με τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος, ώστε να τους προετοιμάσουμε για την παραγωγή λόγου που θα γίνει σε άλλη διδακτική ώρα.

Μοιράζουμε φύλλο εργασίας- αυτοαξιολόγησης που θα απαντηθεί μέσα στην τάξη:

- 1) Οι αγγλικές λέξεις έχουν προσαρμοστεί στην Ελληνική. **Σ** ή **Λ**
- 2) Οι περισσότεροι νέοι σήμερα είναι «δίγλωσσοι». **Σ** ή **Λ**
- 3) Οι εικόνες και οι ήχοι απειλούν την ελευθερία της ανθρώπινης σκέψης. **Σ** ή **Λ**
- 4) «ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει» είναι χρονική. **Σ** ή **Λ**
- 5) Η απόδοση των ομάδων ήταν επιτυχής. **Σ** ή **Λ**

Απαντήσεις: 1→Λ γιατί δεν έχουν προσαρμοστεί φωνολογικά και μορφολογικά, 2→Σ, 3→Σ, 4→Λ γιατί είναι ειδική, 5→Σ

Παραπέμπουμε σε κείμενο στο τετράδιο εργασιών για να βρεθούν και να χαρακτηριστούν συντακτικά οι ειδικές προτάσεις και συγκαθορίζεται και ομαδική διαθεματική εργασία με θέμα: « Η ελληνική γλώσσα». Οι ομάδες διατηρούνται ως έχουν και καθορίζονται οι υποενότητες:

- 1) Η ελληνική γλώσσα στη αρχαιότητα.
- 2) Η ελληνική γλώσσα σήμερα.
- 3) Η ελληνική γλώσσα στα ορεινά και παραθαλάσσια μέρη.
- 4) Η ελληνική γλώσσα ως μέσο έκφρασης στη μουσική.
- 5) Η ελληνική γλώσσα ως μέσο έκφρασης στη ζωγραφική.

Κάθε ομάδα διαλέγει το θέμα της αρεσκείας της και σε άλλη διδακτική ώρα γίνεται ανατροφοδότηση. Στην τελική διδακτική ώρα παρουσιάζονται οι εργασίες των ομάδων και αξιολογούνται.